

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Sect. II. Quæ qualitates & in quo ordine Elementis conueniant.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

mis elementorum existentia, eis comparat quatuor hominis humores, non autem ex quatuor hominis humoribus quidquam de elementis infert. Propter hoc puto probabile esse, non repugnare alia elementa, in hoc enim nulla est repugnancia; de facto tamen solum esse quatuor, quod ostendit ipsa experientia. Si tamen alia ratio à priori huius rei quaeratur, sola est Dei voluntas, qui hæc non plura nec pauciora creare voluit.

SECTIO II.

Quæ qualitates & in quo ordine elementis conveniant.

CONVENIUNT omnes Philosophi, cuiuslibet elemento non omnes quatuor primas qualitates convenire: neque enim ignis à se habet frigus, & aqua siccitatem. Conveniunt præterea, cuiuslibet elemento aliquam qualitatem in summo convenire, aliam verò infra summum: quæ autem in particulari cuiuslibet respondeat, difficulter explicatur. Sunt tamen in hac ipsa communi doctrina aliqua, quæ debent accuratius examinari.

SUBSECTIO PRIMA.

Solum dantur due qualitates.

7 **N**ON defuere, qui frigus solum esse caloris absentiam putaverint, ideò calorem tantum agnouerunt tamquam veram qualitatem. Sed horum sententia facile reicitur: quia frigus est operativum, ergo non est solum caloris privatio. Consequentia est evidens. Antecedens suadetur evidenter, quia frigus expellit calorem à passo applicato, nix v. g. inclusa in vitro, per quod non potest foras prodire, in frigidat vitrum, & manum illi applicatam; ergo frigus est aliquid operativum & expulsiuum caloris quasi efficienter ab alieno subiecto.

Dixi semper in argumento, *efficienter & ab alieno subiecto*, ne quis mihi obiiceret, etiam tenebras expellere lucem, licet tenebræ sint solum privatio lucis: respondeo enim, tenebras non ab alieno subiecto, sed solum à proprio; nec efficienter, sed solum formaliter expellere lucem.

8 **D**ices: Substantia niuis expellit calorem, introducendo eius privationem. Sed contra, quia privatio non introducitur per se; vnde nisi destruendo causam formæ positivæ, eamve impediendo, non potest induci privatio. atqui nix nihil producit in medio per te, quo possit impedire causam caloris conservatiivam, nec eam destruit, ergo non potest inducere privationem caloris. Secundò principaliter idem probò, quia è contrario dicam, frigus esse quid positivum, & calorem esse carentiam frigus, quid quæso potest specialius afferri in fauorem caloris? nam quòd causat dolorem, quòd sentiat, quòd expellat frigus, &c. omnia etiam in frigore inveniuntur suo modo; ergo.

Dicendum igitur Primò est, calorem & frigus esse accidentia distincta, quæ transeunt per corpora efficienter: vnde non potest dici, esse ipsam corporum substantiam; ignis v. g. nam manet in aqua calor sine igne, aqua calida in ampullâ sta-

tim permeat totum vitrum, &c. nec ipsa aqua potuit permeare illud corpus, ergo fuit producta aliqua qualitas distincta ab eo corpore: hanc autem, quam sentimus, dicimus esse calorem. Idem argumentum habet vim, vt ex dictis constat, in frigore. Idem constat ex mysterio Eucharistiæ, ubi calor est, & tamen non est substantia panis. Ergo.

Secundò dico, probabilius multò esse, non dari humorem vel siccitatem distinctam, sed humorem nihil aliud esse quàm ipsa corpora fluida, siccitatem verò esse carentiam talium corporum fluidorum, seu corpora sic esse corpora non fluida. Primam partem sic probò: quia nullum est fundamentum ad ponendas eas duas qualitates distinctas, ergo gratis ponuntur. Probo Antecedens: non enim illæ qualitates sunt operatiivæ, nec percipiuntur in se, nec aliunde; ergo. Quòd non sint operatiivæ, patet, quia corpora humida non aliter humectant, nisi se ipsa applicando alteri corpori, efficienter autem numquam. Pone totam totius Oceani aquam, sit inter me & illam vitrum leue per quod aqua non possit permeare, in æternum non humectabor.

Respondebis, siccitatem valdè resistere. Sed 10 contra, quia rogo, an hæc resistentia aliquando vincatur, an numquam. Si numquam, vnde ergo infero, humorem esse operativum, quandoquidem numquam operatur in sicca? Quòd si illa resistentia aliquando vincitur, pero, quando & à quo deberet vinci, si ab humore totius Oceani pugnantis contra vnum leue vitrum non vincitur. Confirmit, quia licet resistentia vnius straminis esset magna, quomodo posset totius Oceani humori tam diu resistere, si Oceani humor esset efficienter actiuus? Certè hæc ratio evidenter conuincit, ibi nullam esse actiuitatem. Idem è contrario probatur ex siccitate, quæ numquam aliquid operatur efficienter, nec alio modo corpus exsiccatur, nisi quatenus ab eo expelluntur corpora humida: hæc enim si bene expellantur, eo ipso res exsiccatur, quia humoris substantia exiit è corpore. Sic ignis exsiccatur suo calore vapores, extrahendo; nec poterit assignari exsiccatio vlla in genere causæ efficientis.

Dices: Boreas exsiccatur corpora suâ siccitate 11 efficienter. Nego Antecedens, id enim præstat, expellendo inde corpora humida.

Replicabis Primò: Non apparet, quomodo ea corpora à Boreâ expellantur. Respondeo, difficultatem esse tibi communem: licet enim admittamus siccitatem distinctam, certum est tamen, aquam, quæ erat vel in telis vel in luto, antequam à Boreâ exsiccarentur, iam non amplius ibi esse, redit enim lutum ad eandem dimensionem quam antea habebat: & si tela exsiccata perfectè à Boreâ, & exsiccata ab igne, ponderentur, non habebunt illa plus materiæ vel ponderis quàm ista, ergo ab vtrisque expulsa sunt corpora humida, quæ fuerunt ibi prius, siue detur siccitas distincta, siue non. Respondeo ergo, suo impulsu vehementi concutiente telam extrahere ab eo aquam; quæ etiam paulatim propriâ grauitate defluit in terram, lutum autem etiam exsiccatur expulsioue vaporum; licet enim Boreas non moueat lutum, fortiter tamen in illud flando, expellit paulatim humorem, qui naturâ suâ est leuior, & per poros luti dispersus est. Quod, vt dixi, ab omnibus de-

bet responderi, independenter ab hac quaestione de distinctione humoris vel siccitatis.

12 Replicabis Secundò: Si Boreas exsiccaret expellendo vapores, ergo deberet prius vestes reddere humidiores, ut contingit in igne, qui exsiccat, vapores extrahendo. Respondeo in primis, à me paulò antè ostensum esse, difficultatem esse communem: nam Boreas, etiam si simul alio modo exsiccat, semper tamen vapores extrahit, non enim relinquit materiam aquæ intra telam, iam ergo explicet obiciens, quomodo non humectet magis dum extrahit eos vapores. Respondeo Secundò, Boream non eà vehementiâ & velocitate eos humores extrahere quàm ignem, ideò non sentiri vestes humidiores, sicut quando ad ignem exsiccantur; sed, dum expellit eos qui sunt in primâ superficie, propellere illic alios, & ita non percipi vestes humidiores. Adde, etiam stropholum v. g. in ipso igne recenter ex aquâ extractum, licet exticetur expulsiōe aquæ, non tamen sentiri humidius, postquam cœpit calefieri, quàm antea; ergo non mirum, si in Boreâ idem sit.

13 Secundò dices: Aqua non penetrat totum corpus, & tamen illud humectat, ergo humor est actiuus. Respondeo, aquam non aliter humectare corpus, quàm eo modo quo illud permeat, quia autem, si corpus sit facilè sectile, totum ferè vsque ad imperceptibiles particulas penetrat, ideò totum humectat; alioquin etiam aliquando aqua illa humectaret in distans. Quod si verum esset, iam inde vires nouas acciperet meum argumentum supra factum: si enim exigua aqua in distans humectat, quis credet totum Oceanum non humectaturum vnum subtile vitrum aut asferem totum? Constat autem, merces, quæ sunt intra nauim, si aqua non intret, non humectari, nisi aliquando aër plenus humoribus, qui omnia solet penetrare, per se permeet etiam merces. Constat ergo, ex operatione nullo prorsus modo suaderi humorem aut siccitatem distinctam.

14 Quòd autem tactu aut sensu non percipiatur humor, quæ erat secunda pars primi Antecedentis, patet, quia nec dolorem nec molestiam quis ab aquâ percipiet, nisi quatenus est vel frigida vel calida; nec homo, etiam si in se siccissimus sit, si febrem vel ardorem non habeat, quid quàm sentiet: quando autem tangitur aqua, sentitur calor vel frigus illius, vel propter aliquam resistentiam percipitur ibi esse aliud corpus, de humore autem vel siccitate quid sentitur?

Denique neque ratio vlla est à posteriori, vnde hæc qualitates deprehendi possent; quia si de effectu illarum non constat, non est à posteriori ratio pro illis.

Dices Primò: Humor causat corruptionem, ergo est actiuus. Respondeo, corruptionem fieri non ab humore quæ sit qualitas, sed ab ipso corpore humido; quod quia ibi in diminutas partes diuisum est, patitur facilè ab altero corpore, & agendo in illud, ambo in aliud tertium facilè transeunt.

Secundò dices: Aqua habet humorem, etiam quando est congelata, & tamen tunc non est fluida, ergo humor distinguitur à corpore fluido. Respondeo, hinc à me confirmari meam sententiam: aqua enim congelata si non dissoluatur, quantumvis applicetur cuiuscumque passio, etiam stupæ vel terræ, non magis humectabit, quàm si ignis

applicatus fuisset, in frigidabit tamen valdè, ergo humor non aliter humectat quàm se ipsum per poros rei immittendo; quod quia aqua non factum est congelata, ideò tunc non humectat. Respondeo ergo, aquam tunc non esse in actu secundo humidam, sed solum in actu primo, quia non habet partium actualement & proximam (ut sic dicam) fluxibilitatem: in quo autem consistat ea durities aquæ, est difficultas omnibus communis, putarem, esse qualitatem quamdam impediendam actu, ne facilè diuidi possent partes, vel certè ipsum frigus, petens ne ea vniò dissoluatur.

Hic aduerto, nonnullos ex aduersarijs dicere, aquam congelatam amisisse humorem; ex quo rursus ego meam confirmo sententiam: Quando aqua igne violento dissoluitur, statim est iterum humida, sicut antea, ergo ille humor non est qualitas positiva distincta. Probo euidenter, quia in tam breui tempore, & ad præsentiam agentis siccissimi, non potuit aqua tantam humiditatem producere, quantumvis hæc sit eius passio. Confitirmo & explico: etiam est passio aquæ frigus, & tamen aqua semel benè calefacta non soltim quando conseruatur iuxta agentia calida, sed, etiam si iuxta frigida ponatur, valdè diu hæret, priusquam calorem illum expellat; quomodo ergo, licet humiditas sit ei propria, poterit, quando eam planè amiserat, tam citò, ferè in momento perfectè illam recuperare, & hoc ex vi agentis calidi & sicci, quæ sunt duæ qualitates contrariæ aquæ? Planè hoc videbitur rem benè perpendiculari incredibile, ergo humor ille nihil est aliud, quàm fluxibilitas partium, quæ impediuntur per frigus constringens, ideò ab igne etiam sicco, calido tamen, restituitur est.

Dices Tertio: Aër est fluidus, id est facilè sectilis, & tamen non est humidus, ergo humor est aliquid distinctum à corpore fluido. Respondeo Primò, hoc argumentum in communi sententiâ nullum esse: est enim aër in eâ sententiâ summè humidus. Secundò, siue detur humor distinctus siue non, nullus tamen dixit aërem esse liquorem, vel corpus fluidum, ergo omnes tenentur respondere. Huic argumento absolute respondeo, aliud esse corpus liquidum seu fluidum, aliud sectile: ignis enim est sectilis, & non est liquidus. idem est de aëre, quod omnes, ut dixi, fatentur tenentur, quidquid sit de humore; Ergo ipso nomine ferè declaratur quid sit fluidum, est enim corpus facilè sectile, cuius vna pars post aliam fluit.

Quartò obijcies: Ergo metalla, quando dissoluntur vi ignis, sunt humida, quia sunt fluida. Concedo consequentiam, & hinc infero, humorem non esse qualitatem, quia ignis dissoluens illam materiam nimio calore, non produxit humorem vllum, & tamen si illa metalla sic semper manerent, non aliter ab hominibus dicerentur humida, quàm aqua bulliens, vel oleum, &c.

Quintò tandem obijcies: In mysterio Eucharistiæ remanet humor vini, & non remanet substantia vini, ergo hæc est distincta ab humore. Respondeo, ibi non manere humorem, sed partes accidentis cum eâ fluxibilitate, &c. quam habent, si ibi essent substantiales partes vini, vnde illa partes accidentales non aliter humectant.

stant ibi, quam se applicando corpori humectato, ut huculque dictum est.

SUBSECTIO SECUNDA.

Aër non est humidus in summo.

In meâ sententiâ ex dictis constat, inter quatuor elementa solam aquam esse humidam, sola enim aqua ex quatuor elementis est fluida. Difficultas ergo præiens non habet locum, nisi admittantur humor & siccitas distinctæ, ut fert communis opinio; quæ etiam docet, ignem esse calidum in summo, siccum infra summum; aquam frigidam in summo, humidam infra summum; aërem humidum in summo, infra summum calidum; denique terram siccam in summo, frigidam infra summum: ex quo inferitur, ignem & aquam inter se, item terram & aërem inter se esse elementa dissymbola seu contraria, quia non conueniunt in aliquâ qualitate.

19 Calorem igni in summo conuenire, certum est, nec de hoc licet dubitare; item terrâ non esse tam frigidam quam aquam, ipsâ experienciâ certum videtur: imò ego puto, illam calidam infra summum, nam ad generationem plantarum, arborum, &c. ad quam naturâ suâ ordinatur, aptior est calor quam frigus. Nec est experientia probans eam esse frigidam: Aërem autem humidior esse aquâ, mihi omnino est incredibile. Et Primò aduerte, hos Auctores nullam habere pro se experientiam, aut rationem, quâ suam sententiam probent, sed præcisè moueri, quia censent, aquæ non posse negari frigus in summo; cum que non maneat alia qualitas in summo quæ concedatur aëri, nisi humor, videtur illi concedendus. Leue fundamentum ad docendam rem adeò difficilem intellectui: potius negarem aëri qualitatem aliquam in summo, quam eum humidior em aquâ docerem.

20 Ergo dicendum est cum D. Thomâ, Galeno, & alijs apud Conimbricenses hic cap. 3. quæst. 4. art. 2. aëri conuenire frigus in summo, siccitatem infra summum, aquæ verò humorem in summo; quæ etiam est sententia Stoicorum omnium. Et quidem aquam habere maiorem humorem quam aërem, facile probatur Primò ex sacra Scripturâ: Iob enim cap. 12. ait, *Si conuerterit Deus aquas, omnia siccabuntur*; ergo sentit, aërem non esse humidior em aquâ, imò nec esse humidum, aliàs ab eo humectarentur omnia, etiam si Deus aquam contineret. Probatum Secundo, quia aqua multò magis sine vllâ comparatione humectat quam aër, ergo quia in se humidior est. Respondent aduertarij, etiam ferrum candens magis calefacere quam ignem, & tamen non habere maiorem calorem, ergo argumentum præcedens non vrget. Ratio est, quia cum aqua sit densior aëre, ob magnitudinem materiæ humectat magis quam aër, etiam si hic intensiori constet humore. Sed hanc solutionem facile impugno, & simul argumentum supra factum confirmo: quia licet aliqualis excessus in effectu possit provenire ex maiori densitate agentis, etiam si non constet tam intensâ qualitate, ut in exemplo posito de ferro & igne; tantum tamen excessum, ratione cuius ab aëre vix experimur nos vniquam humectari, ab aquâ autem

summè humectamur, incredibile est posse provenire ex solâ differentiâ in aliquâ densitate. Confirmatur euidenter impugnatio, ignis etiam est minus densus quam aër, & tamen in tuâ sententiâ multò magis calefacit, quam aër habens calorem infra summum; neque excessus in intensione potest vllò modo compensari per maiorem aëris densitatem. Item, licet terra habeat in tuâ sententiâ frigus infra summum, & sit multò densior quam aqua, non tamen tantum frigefacit quam aqua, ergo si aër esset humidior aquâ, quantumuis non esset tam densus, adhuc deberet multò magis humectare; ergo si non tantum humectat, idè est, quia non est tam humidus. Confirmo Secundo: quantumuis aër sit rarus, nihilominus, si intensam aliquam qualitatem habeat, illam producet in passio fati intensam, v. g. frigus, quando illud habet in se, ergo si haberet humorem in summo, non obstante raritate, adhuc deberet summè humectare. Consequentia est bona, quia si cum qualitate sibi oppositâ qualis per te est frigus, ita operatur, quid non cum qualitate sibi connaturali, & quam habet in summo? Antecedens probatur, quia cum tempore hiemis fiat Aquilo nimis frigidus, producit in animantibus & in alijs rebus intensissimum frigus, sufficiens ut congeletur aqua, cum tamen etiam tunc in tuâ sententiâ non habeat frigus in summo, quia hoc non potest habere nisi sola aqua, in his principijs; ergo à fortiori aër humidus in summo, non obstante eius raritate, deberet summè humectare: quòd si vel nihil humectet, signum euidentis est, eum non esse humidum in summo.

Respondetis Secundo, numquam de facto aërem habere summum humorem, quia exsiccatu à contrarijs agentibus illum ambientibus. Contra, Ergo vnde tibi constat, proprium esse aëris summum humorem, si numquam illum expertus es in aëre? numquid comprehendisti essentiam aëris, & in eâ cognouisti exigentiam summi humoris? Certè, qui illi hanc exigentiam concedit, cum numquam in illo viderit summum humorem, hallucinari videtur potius, quam discurrere. Adde etiam, ignem & alia elementa circumdari contrarijs agentibus, & tamen sapissimè retinere in gradu intenso propriam qualitatem, ergo etiam aër retineret humorem aliquando, si propria qualitas illius esset in gradu intenso.

Secundo probo eandem veritatem: quia aër nimis humidus conuertitur in aquam, ut constat experientiâ, ergo humor in summo non est proprius aëris, sed aquæ. Patet consequentia, quia nulla forma eicitur è subiecto, & in aliam conuertitur per qualitatem propriam formæ eicitæ, & contrariæ illi nouæ.

Tertiò, quia aqua non est summè frigida, ergo debet habere summum humorem. Consequentia est bona in aduertariorum principijs, quia quodlibet elementum debet habere aliquam qualitatem in summo: si autem aqua non habet frigus, nulla remanet, nisi humor; nam de calore & siccitate non licet dubitare, aquam autem non esse summè frigidam, probabo Subseccione 4.

SUBSECTIO TERTIA.

Aër est frigidus in summo.

25 **A**EREM frigidum esse in summo, potest probari argumento aduersariorum, quia non est alia qualitas quam habeat in summo, ut vidimus, ergo habet frigus, quia debet habere aliamquam in summo. Secundò efficacius probatur, quia aër in mediâ regione, in quâ expeditior est ab omnibus contrarijs, est valdè frigidus, ergo signum est, à se habere summum frigus. Consequentia est bona. Antecedens probatur, quia si quis etiam aestiuo tempore altissimum montem conscendat, ibi etiam sentiret frigus, ut vix possit vno quadrante perseverare; & hinc fit, ut in montibus altissimis etiam per aestatem nix conferuetur, quapropter & inhabitabiles sunt altissimi montes.

26 Responderunt nonnulli, concedendo aërem ibi esse frigidissimum, & quidem id à nemine videtur posse negari; addunt tamen, frigus ipsum non ab aëre sed ab exhalationibus terræ & aquæ ibi per antiperistasis congelatis produci. Sed contrâ, quia planè videntur eiusmodi exhalationes ad fugiendam difficultatem factæ, ibi enim est aër serenissimus; præterea, quantumuis ascendant prædictæ exhalationes, nequeunt tamen ibi per antiperistasis frigeferi, ergo frigeferunt ab aëre. Consequentia est bona, quia non est ibi aliud agens à quo possint frigeferi. Antecedens probatur, quia eiusmodi exhalationes sunt calidæ & igneæ, ergo nequeunt ex conjunctione cum aëre, qui in tuâ sententiâ naturâ suâ calidus est, per antiperistasis frigeferi, quia non datur antiperistasis inter duo agentia symbola. Adde, si ex præsentia aëris per antiperistasis deberent frigeferi, id potius euenturum iuxta terram vbi aër est calidior, quàm in mediâ regione; ergo.

27 Tertiò probatur, quia aër, vbicumque ab agentibus extrinsecis calidis liber est, statim est frigidus. Sic in nocte semper frigidior, sic in regionibus Septemtrionalibus, quia magis distant à Sole; sic loca clausa in æstate frigidiora sunt.

Dices ad hanc tertiam instantiam: Etiam in hieme cubicula sunt calidiora quàm aër focus, ergo aër est calidus. Facile huic respondeo, in hieme cubicula esse calidiora, seu non tam frigida, quia niues, glacies, aliaq; agentia frigida non tam benè possunt ibi operari; item hominis halitus & respiratione calefiunt. At ut in æstate essent frigidiora, nihil planè inuare posset, si aër esset naturâ suâ calidus, quia nullum agens extrinsecum est frigidum à quo posset tunc frigeferi.

Quarta instantia est, Quia aër motus flabello refrigerat, ergo naturâ suâ est frigidus, nam motus in rebus calidis excitat calorem, frigus verò in frigidis.

Quinta, Quando homo patitur colicam, aër intus inclusus, naturali suâ frigiditate hominem vexat, nec nisi rerum calidarum applicatione ei mederi possumus.

28 Sextò, ut obseruatum est à multis, diabolus in corporibus aëreis assumptis non potest tantum calorem, quantum est calor hominis, effingere.

quòd si aër esset naturâ suâ prope summum calidus, ut aduersarij volunt, nullam planè in hoc haberet difficultatem.

Quartò denique probatur hæc sententia ex multorum principijs, qui iuxta cælum Lunæ collocant ignem elementarem, ergo necessarium fuit, ut temperaretur illius summus calor, collocare iuxta illud elementum summè frigidum, & consequenter illi contrarium, sed aër est coniunctus immediatè illi igni, est enim supra totam terram, ergo est summè frigidus; vel si pro igne id non vis, saltem pro vehementissimo ardore Solis corrigendo, dic illum esse frigidum.

SUBSECTIO QUARTA.

Aqua non est frigida in summo.

PROBATVR PRIMò, quia aqua eo ipso quòd habeat summum frigus, congelatur; dicere autem, aquam naturâ suâ esse congelatam, absurdum est, tum quia esset inepta plicibus, qui eam habent ut propriam regionem, tum quia esset inepta irrigationi plantarum, ad quam naturâ suâ ordinantur, item ut eam biberent animalia.

Respondent nonnulli, niuem & glaciem differre ab aquâ. Contrâ: vel enim loquuntur de differentia substantiali, & hoc est improbable; neque enim vinum congelatum aut butyrum differunt specie à seipsis liquidis. In vino res videtur certa ex Fide, quia quantumuis post consecrationem congeletur, adhuc ibi manet Sanguis Christi, ideoque iubet Pontifex in coactu applicari corpus calidum, ut liquefiat, & possit accipi; si autem mutatum esset substantialiter, non maneret ibi Sanguis Christi, ergo non differunt specie substantiali aqua liquida & congelata. Si autem loquantur de differentia accidentali, fa-teor differre penes magis & minus, & quia aqua liquida habet aliquid caloris in horum sententiâ, quod non habet congelata; hæc tamen congelatio oriretur ex ipsâ naturâ aquæ, si summum frigus exigeret, ergo solutio non est ad rem.

Respondebis cum aliquibus, aquæ congelationem non ex solo frigore, sed ex carentiâ humoris provenire. Sed contrâ, quia iam ostendi supra, aquam non habere humorem distinctum, quòd si illum habet, certè non eum amittit, nam applicata igni sicco, eum iterum habet in summo, quod non potuisset tam citò fieri, si eum amittisset, ut dixi supra.

Secundò alij dicunt, aquam congelari propter exhalationes terreas, quæ in glaciem concurrunt. Sed hæc est planè probabilis solutio, quia glacies est leuior quàm altera aqua, ideo inspernat, ergo est purior quàm aqua fluida. Confirmatur: si in aqua fluida erant sparsi puluisculi, cum primùm congelatur, cadunt omnes infra, ergo non habet plus de terreis exhalationibus, aliàs deberet esse grauior; non ergo potest recurri ad aliam causam congelationis, nisi ad frigus. Adde, etiam si id proueniret ex carentiâ humoris, &c. hoc ipsum prouenire radicaliter à summo frigore: vnde si naturâ suâ esset frigida in summo, naturâ suâ etiam peteret ea quæ sequuntur, & quæ causant eam congelationem, ut supra dixi.

Sed

SUBSECTIO QUINTA.

Quid de alijs Elementis.

Sed ex his oriuntur duæ difficultates. Prima, An congelatio sit qualitas aliqua distincta à frigore. Respondeo, probabile esse, congelationem nihil aliud esse, quàm actualem partium vnionem cum resistentiâ in ordine ad discontinuationem; quæ resistentia ex frigore eam vnionem petente provenit: quòd si glacies retento frigore contereretur, non maneret propriè actu condensata, quia tunc non maneret actualis partium vnio cum eâ resistentiâ.

32 Dices: Ergo actualis resistentia est aliquid superadditum frigori. Respondeo, esse ipsam vnionem simul cum frigore, post diuisionem verò, quia perit ea vnio, consequenter etiam perit resistentia in actu secundo.

Secunda difficultas, Cur glacies supernatet aqua. Dicit quis: Quia propriè figuram latam facillè sustentatur. Sed contra, quia hoc probatur, semel suprapositam naturaliter non descensuram, at rogo, Cur quando violenter ponitur in fundo, statim ascendit sursum? tunc enim eadem figura lata, quæ descensum impediēbat, eò quòd non posset facillè aqua fecari, debuisset etiam impedire ascensum. Ego ex dictis paulò antè putarem sic posse explicari, quia scilicet glacies est purior, nec cum tor exhalationibus terreis quàm aqua liquida, ergo debet esse minùs grauis quàm illa, ideoque supernatari. Hæc occasione responsionis secundæ dicta sunt, iam verò ad obiectionem redeamus.

33 Obijciēs: Aqua est contraria igni, ideoque illum extinguit, ergo debet habere frigus in summo, cum ignis habeat calorem in summo. Respondeo, hoc argumentum pro me stare, quia aqua extinguit ignem non ratione frigoris, sed quia fluida, & incapax vt sit pabulum ignis sicut est oleum; non enim est pinguis sicut oleum & butyrum, quòd autem ignis non extinguitur per frigus, inde patet, quia æquè extinguitur ignis per aquam calidam summè ac per frigidam, ergo aqua est contraria igni, non ratione frigoris, sed liquoris.

34 Sed rogabis, quâ ratione ignis extinguitur per humorem, cum hic non sit contrarius præcipuè qualitati ignis, id est calori. Respondent aliqui, ignem, sicut & reliqua elementa, non minùs pendere à qualitate remissâ, quàm intensâ, vnde æquè expellit per destructionem vnus, quàm per destructionem alterius: imò aliquando potest magis pendere à remissâ quàm ab intensâ, ideoque diximus supra, stupam cum minori calore magis esse dispositam ad formam ignis ob maiorem siccitatem, quàm ferrum cædens. Cum ergo aqua destruat ignis siccitatem, etsi calida sit, destruit & ipsum ignem à siccitate pendentem. Hæc solutio in communi sententiâ de distinctione siccitatis & humoris bona est; at nos, qui eam negamus, aliter respondere debemus, scilicet, ignem ideo ab aquâ extingui quia permeat omnes ignis poros, & comprimit flammam, aufertque pabulum illius.

CIRCA siccitatem videtur superesse difficultas: nam multò siccior apparet ignis quàm terra, ergo igni conuenit in summo, non terræ. Nihilominus dicendum est, terram siccam esse in summo. Quod probatur Primò, quia in Scripturâ vocatur arida, Genes. 1. non autem vocaretur, si non excederet reliqua elementa in siccitate seu ariditate, sed potius excederet ab illis. Probatur Secundò, quia terra est elementum quod præ omnibus magis resistit, ergo quia habet siccitatem in summo, quia siccitas est magis potens ad resistendum; ignis autem videtur siccior, quia calidior multò est, non quia verè siccior; & ex hoc maiori calore provenit vt exsiccat magis, quia per calorē expellit à corporibus vapores aqueos, quibus corpora humectantur, illis autem expulsi manent sicca; quapropter per sepe, quando corpus humidum aliquantulum igni applicatum incipit calefieri, sentitur in eo corpore maior humiditas, non quia producta sit à calore ignis, sed quia per calorem extrahantur vapores aquei qui erant in interioribus partibus corporis, ideoque antea non percipiebantur, aut saltem non ita bene. Denique terra maximè admixta est aquâ diminuentē eius siccitatem: quando autem multo tempore sine aquâ existit, tota desiccatur, & in puluerem minutissimam soluitur. In nostrâ autem sententiâ, Subseccione 2. posita, negantur qualitates humoris & siccitatis, facilis est conclusionis ratio: nam terra est minimum fluida & liquida inter omnia elementa, ergo minimum accedit ad humorem, quem nihil esse aliud diximus, quàm corpus liquidum & fluidum.

Adhuc duæ restant circa hanc materiam difficultates. Prima est, An elementum quodlibet habeat duas qualitates in summo. Affirmat Peramatus lib. de Elementis, cap. 8. addit tamen, etsi cuiuslibet duæ in summo conueniant, solam tamen vnâ esse quasi primariam & propriam illius elementi; sicut licet homini inæquali intentione conueniat esse discursiuum & rithilem, primariò tamen illi conuenit discursus. Potest hæc opinio probari, quia igni in primis conuenit calor summus, vt negat nullus: deinde conuenit summa siccitas; quis enim dicat igni deesse aliquid siccitatis: ergo ignis habet duas qualitates in summo. Contrarium tenet sententiâ communis, docens, cuiuslibet elemento vnica tantum in summo qualitatem conuenire; quia aer est quidem frigidus in summo, non tamen in summo siccus, sed infra summum; item aqua è contrario est summè frigida, humida tamen infra summum; terra est summè sicca, non tamen summè calida; ignis autem etsi videatur summè siccus, verè tamen non est. Quod probatur à simili aliorum elementorum: nam si quodlibet ex alijs tribus vnica tantum habet qualitatem in summo, non est cur igni duæ concedantur; tum quia, vt dixi, in Scripturâ sola terra dicitur arida: non autem diceretur, si & ignis esset summè siccus. Cur autem exsiccat velocius quàm terra, dictum est supra.

Ego in hac quæstione neutram partem parò posse sufficienter probari, quia rationes quæ afferuntur,

feruntur, solum sunt congruentia quaedam, quae nihil euincunt. In sola aqua non putarim qualitatem utramque esse in summo: nam quod non habeat naturam suam frigus in summo, supra efficaciter ostendi; hinc autem videtur posse a simili fieri argumentum ad alia elementa, verum non est admodum efficax.

Obijcies tamen adhuc pro prima sententia: Materia, in qua est forma ignis, habet capacitatem ex se ad duas summam intentiones qualitatum, v. g. ad sedecim gradus, ut patet in omnibus mixtis, in quibus ex calore & frigore dantur octo gradus, ex siccitate & humore alij octo, ergo ea materia in ipsis elementis, cum ibi habeat eandem capacitatem, poterit habere duas summam intentiones, quae cum non possent esse ex qualitatibus contrarijs, ut in mixtis, erunt necessario ex duabus solis qualitatibus, qualibet in summo intensam.

40 Ex hoc argumento pullulat secunda difficultas, Vtrum scilicet id quod deficit ex qualitate infra summam, suppleatur ex opposita qualitate, ita ut ignis v. g. habeat octo gradus caloris, sex siccitatis, & duos humoris; an vero praecise habeat octo caloris, sexq; siccitatis. Ex solutione huius dubij, respondebitur obiectioni facta. Ante illam aduerte, negari non posse, quin ab agente extrinseco contrario, duo illi gradus qui desunt, possint in elemento ex contraria qualitate produci, imò persapè ita contingere; aqua enim habet aliquos gradus caloris cum alijs frigidis; solum ergo est difficultas, vtrum exigant ipsa elementa naturam suam praedictam supplementum.

Nonnulli cum Conimbricensibus in praesenti cap. 3. quaest. 5. art. 4. censent, illum defectum suppleri ex gradibus oppositae qualitatibus. quod probant, quia si ignis v. g. exigit siccitatem non in summo, ergo exigit siccitatem temperatam: 41 siccitas autem temperata includit aliquos gradus humoris; ideo enim dicimus, sanguinem exigere aliquos gradus frigidis, quia exigit calorem temperatum. Hoc argumentum caret difficultate, desumitur enim ex solo modo loquendi; cui respondeo, calorem temperatum prout contraponitur calori summo, dicere negationem omnis intentionis, alioquin si ponerentur per miraculum sex gradus caloris sine villo frigoris, ille calor neque esset summus, neque temperatus, quod implicat. In sanguine dicimus esse aliquos gradus frigidis, non praecise quia temperatum habet calorem (si enim haberet sex gradus caloris sine villo frigoris, non haberet summum calorem, & consequenter haberet temperatum) sed quia sanguis est corpus mixtum, quod constat omnibus quatuor qualitatibus. Haec autem ratio deficit in elementis, quae sunt corpora simplicia.

42 Secundo potest pro eadem sententia argui: Quia si ignis non exigeret duos gradus humoris, nulla esset ratio cur ei repugnaret summa siccitas, & cur ea accedente periret, ergo supra sex gradus caloris exigit duos frigidis. Sed neque hoc vrget: potest enim aliquod corpus exigere qualitatem aliquam in certa intentione, quae si excedatur, pereat corpus illud, & hoc independenter a contrarijs. Demus, in sanguine conseruari a Deo miraculose duos gradus frigidis, & simul ab agente naturali introduci octo gradus caloris, vel saltem in eadem intentione quae sit vltima dispositio ad

ignem, nonne etiam in eo casu sanguis destruetur, & introduceretur forma ignis? Certè hoc negabitur a nemine, & tamen in eo casu non desunt sanguini duo gradus frigidis quos requirebat, sed praecise propter maiorem intentionem caloris, quam illi debebatur, destruitur, ergo, licet ignis nullum gradum humoris exigat, neque summa siccitas ab eo depellat vel vnum gradum humoris, adhuc tamen, quia est in intentione maiori quam ab ipso igne exigatur, est illi nocivus, imò eum destrueret posset ex hoc capite.

Secundo respondeo, gratis dici, ignem conuertendum in terram, si requireret summam siccitatem.

Sed replicabis contra hoc: Ergo nec terra conuertetur in ignem, etiam si haberet calorem ut octo, & siccitatem ut octo, quod videtur absurdum. Patet se quela, quia terra conuenit calor infra summum: iam autem, iuxta secundam solutionem, etiam si, quod deest ex illa qualitate addatur, non destruetur elementum, ergo nec terra per calorem ut octo. Respondeo, si concederem sequelam, nullum inde absurdum secuturum, multi enim de facto summum frigus concedunt duobus elementis per se, imò etiam tribus, item aliqui siccitatem in summo tribus, aeri, terrae & igni; cur ergo non possit dici per accidens aliquando duo elementa habere summum calorem? Quod autem non haberent eandem formam substantialem, possent prouenire ex diuersitate in alijs dispositionibus: nec enim quia in calore & siccitate conuenirent, ideo deberent in alijs. Secundo dico, si hoc tibi nimis durum videtur, sta prima solutioni, & secundam relinqua.

Tertio arguunt: Corpora habent aptitudinem ad octo gradus qualitatis, ergo quod deest ex vno, debet in contraria rependi. Leue argumentum: neque enim omnia corpora exigunt eas qualitates quas possunt habere, aqua enim potest habere maximè intensum calorem, quem tamen non exigit, ergo non quia elementum est capax qualitatis, ideo illam exigit.

43 Quarto: Quia quando ex aliquo corpore mixto generatur elementum, non expelluntur ab eo subiecto omnes qualitates quas habebat, ergo manent illae in elemento; sed corpus mixtum habet plures quam duas, ergo in elemento manent plures quam duae. Respondeo hoc argumento probari, elementum habiturum omnes quatuor qualitates, quia corpus ex quo factum est elementum, illas habebat, hoc autem nec ipsi aduersarij intendunt. Respondeo ergo, licet in eo casu maneat tres qualitates in elemento, id esse praeter naturam illius, sicut quod maneat in animali nutritio accidentia propria ipsius cibi, non ab exigentia naturali prouenit, sed quia agens non potuit omnino debellare passum.

Contrariam sententiam defendunt Alexander & Saxonia apud Conimbricenses supra: eam probabilior reputat Hurtadus *Disput. 16. §. 43.* licet arbitretur, neutram satis firmis niti fundamentis. Eam ego veram cenfeo, quam non inde probo, quod si elementum haberet tres qualitates, non tam esset elementum quam mixtum; facile enim possent respondere aduersarij, mixtum habere omnes quatuor gradus qualitatis, elementum vero solum tres. Nec item eam probo, quia si quodlibet elementum haberet tres qualitates, nulla

47 nulla essent elementa dissimilia, sed potius omnia conuenirent in duabus qualitatibus; non, inquam, vt hoc argumento, quia facile aduersarij admittent sequelam, ex qua non video absurdum aliquod sequi. Melius ergo probatur nostra sententia, quia cum qualitates sint ad agendum & resistendum, nullo modo videntur necessarij predicti duo gradus oppositæ qualitatibus. Non ad operandum; quia neque ignis ex se humectat, neque aqua naturâ suâ calefacit, ergo ad operandum non deferuntur eiusmodi duo gradus. Neque item ad resistendum; quia etiam si ibi non darentur illi gradus, adhuc posset ab agentibus illa qualitas vt lex intendi vsque ad octo, quia, vt diximus supra, nullum agens, etiam si non habeat sibi contrarium, potest perfectè assimilare passivum. Adde, etiam si ibi essent duo gradus, eos non restituros, quia duo gradus frigoris, quos potest habere terra simul cum calore quem habet infra summum, non sufficiunt ad resistendum calori summè intenso ignis; ergo nullum est fundamentum, ad ponendos eos duos gradus oppositæ qualitatibus. Pro congruentiâ autem potest etiam adduci ratio paulò antè insinuata, & reiecta tamquam non omnino efficax, scilicet, multò perfectius intelligi contrarietatem elementorum inter se, si quodlibet eorum præcisè sortiantur duas qualitates. Si enim tres sint in quolibet, vix vllam habent inter se oppositionem, quia conueniunt in duabus qualitatibus, & præcisè in vnâ differunt, & cum aliunde nulla ratio experienciæ cogat illis plus quam duos assignare, non est cur assignentur.

SECTIO III.

Utrum qualitates symbolæ Elementorum sint eiusdem speciei.

QUALITATES symbolas voco, v. g. calorem ignis & calorem terræ, frigus aquæ & frigus aëris, & de his quarimus, an sint eiusdem speciei, an verò diuersæ. Idem est de humore & siccitate, casu quo sint qualitates distinctæ ab ipsis corporibus.

48 Nonnulli apud Conimbricenses lib. 1. cap. 3. quæst. 6. art. 1. docent, humorem aquæ & aëris differre specie, imò & esse inter se contrarios. Eos differre specie, probant ex diuersitate subiectorum, ex qua arguitur diuersitas formarum. Deinde, quia siccitas ignis est admixta raritati, siccitas terræ densitati, ergo illæ duæ siccitates diuersas exigunt qualitates, ergo in se sunt diuersæ, imò & contrariæ, quia contrariæ exigunt accidentia. Denique, quia humor aquæ extinguit ignem, non verò humor aëris, vt constat experienciâ, differunt ergo inter se prædicti humores.

Hæc sententia communiter ab omnibus rejicitur, & merito, quia nullum habet pro se firmum fundamentum. Quod enim desumitur ex diuersitate subiectorum, omnino est inefficax, Primò, quia non habent diuersa subiecta: ostendi enim in Physicis, hæc accidentia in solâ materiâ subiectari, item & materiam omnium elementorum eiusdem esse speciei. Secundò, quia in diuersis subiectis possunt recipi formæ eiusdem speciei, sicut è contrario in materijs eiusdem speciei possunt recipi formæ diuersæ. Fateor, ex diuersitate

subiectorum argui diuersitatem formarum, quando hæc pendunt determinatè & necessariò ab illis subiectis, sicut pendunt modi; ceterum, quando non habent eiusmodi dependentiam, sed formæ, quæ modò est in vno subiecto, potuit fuisse in alio diuerso, tunc diuersitas subiecti non arguit formæ diuersitatem; neque è contrario diuersitas formarum, subiectorum diuersitatem, sicut in simili diximus de causâ in ordine ad diuersos effectus, & de effectibus in ordine ad diuersas causas: alioquin lux aëris & lux crystalli, albedo pyri & albedo parietis, propter subiectorum aut formarum à quibus exiguntur diuersitatem, futuræ essent diuersæ, quod nullus dixit.

Secundum fundamentum, desumptum ex diuersis accidentibus cum quibus coniunguntur humores aëris & aquæ, item calores terræ & ignis, non habet maiorem vim: quia si, vt diximus, duo accidentia eiusdem speciei possunt esse in diuersis subiectis, aut à diuersis formis substantialibus exigi, non mirum si possint coniungi cum accidentibus diuersis specie, quæ accidentia exigantur non ab illis humoribus, qui sunt eiusdem speciei inter se, sed à formis substantialibus; quæ quia diuersæ, non verò totaliter, exigunt aliqua accidentia similia, aliqua verò dissimilia, imò & sæpè etiam contraria.

Tertium non est præcedentibus efficacius; neque enim humor aquæ extinguit ignem, quia diuersus sit ab aëris humore non extinguente eundem ignem, quia licet inter se essent diuersi, ambo tamen debent esse oppositi igni, omnis enim humor opponitur siccitati ignis, ergo ambo habent contrarietatem cum illo, ergo non ideò vnus extinguit ignem quia sit contrarius, alius verò quia non contrarius non extinguit. Respondeo ergo, ignem extingui ab aquâ, propter rationem supra à nobis datam, independentem ab humore distincto: quæ ratio non militat in aëre, qui in nostrâ sententiâ non humidus sed siccus est.

Ex his constat, prædictam sententiam nullo vel apparenti niti fundamento. Iam autem eam posituè impugno: quia cum ignis calefacit aquam, & aqua vel aër frigefaciunt se inuicem, non producunt in passio calorem sibi diuersum; lux enim non producit lucem à se diuersam, nec calor calorem diuersum, sed similem sibi; & hinc fit, vt frigus aquæ intendatur per frigus aëris, & è contrario: ergo ea accidentia sunt inter se similia. Secundò idem probatur, quia quando terra conuertitur in ignem, non amittit calorem quem antea habebat, quandoquidem per illum disposita fuit ad formam ignis, ergo eundem calorem habebat illa materia dum erat sub formâ terræ, quem habet dum est sub formâ ignis. Idem est quando reliqua elementa inuicem transmutantur, & vnum mixtum in aliud; ergo calor in quocumque elemento est eiusdem speciei. Denique idem probatur, quia nulla differentia frigoris aut caloris sentitur per tactum, siue frigus sit in aëre siue in terrâ, siue in alio corpore, nisi ad summum penes magis & minus; quæ etiam differentia percipitur in ipsis aquis, quia aliquæ sunt frigidiores alijs: ergo sicut in his non dicimus habere diuersum frigus, ita nec in illis.

Obicies: Paruus ignis extinguitur à magno, si enim paruam candelam accensam magno igni applices, extinguitur statim, ergo illi calores sunt

inter